

In gesprek met een echte Reuselnaar

Door Thijs van der Zanden

"Speulen was er vrúúger bij ons nie bij. Er was alté werk òn de winkel. In dun orlog heb ik honderdduuzende òrlogsbonnen moeten sorteren en op grôôte vellen moeten plekken. Onze pa zee altéd "ge kunt dé mee oe jong vingers veul vlugger dan ik. Werken en leren dé vond onze pa ut belangrijkste."

Jan Bel bij zijn paardenwei in de Lensheuvel.

Aan het woord is de 69-jarige Jan Bel, in de Lensheuvel vroeger ook wel bekend als Jan

van Jantje Bel. Jan is geboren in de Lensheuvel als oudste kind van de Reuselse kruidenier Jan Bel en Thee van den Borne. Het gezin telde 4 kinderen te weten Jan, Annie, Mia en Henk die respectievelijk in 1931, 1934, 1936 en 1944 geboren zijn.

Kindertijd

Jan Bel junior is geboren en opgegroeid in de Lensheuvel. Het adres van het ouderlijk huis was Lensheuvel 212. "Onzen Henk woont daar nog steeds en ik heb er men *perdjes loopen*", vertelt Jan.

Voordat onze pa met de winkel is begonnen was hij in dienst van de gemeente. Hij moest sloten vegen. Naderhand is hij nog *sigaoenmaoker* en *misterknecht* bé *Kiske Schrijn* geweest. Ook heeft hij nog als thuiswerker *sigaoen* gemaakt en verkocht. Hij had toen twee knechten aan het werk te weten *Jurriën Siemme*, een vrijgezel die bij Dove Jan uit de Straot in de kost was en Sander Jan uit de Rijpershoek. "*De schoolkender hôn vur Jurriën Siemme een spotliedje gemokt dé ze veul zongen es ze ut school kwamen*", vertelt Jan.

Het liedje ging als volgt:

Het gezin van Jan Bel en Thee van den Borne, v.l.n.r Annie, Mia, vader Jan, Jan en moeder Thee.

*Jurrie zat op de burrie
Wip zee de burrie
En weg was Jurrie*

Jurrie kon daar heel kwaad over worden volgens Jan. Hij zette dan een emmer water klaar en als hij de kans had gooide hij het water naar de *schoolkénder*. Jan mocht van Jurrie het liedje wel zingen weet hij zich nog te herinneren.

Jurriën Siemme had in Bladel ook nog een broer die *Jurriën Jaon* genoemd werd. Van *Jurriën Joan* gaat het verhaal dat hij voor aanvang van zijn eerste huwelijksnacht met gevouwen handen voor zijn bed zat te bidden en hierbij riep, "*Lieve Heer zullen we wel kiendjes kréégen.*" Waarop zijn bruid, die al in bed lag zei: "*Es gé daor bleft zitten dan nie.*"

Rond 1937 is pa Bel begonnen met een kruidenierswinkel waarin Jan als oudste zoon van jongs af heeft meegeholpen. Hoewel volgens Jan het gezin niets tekort kwam moest er hard gewerkt worden en veel uren gemaakt om een goede boterham te verdienen. Alleen al in de Lensheuvel was er concurrentie van de winkels van Jónneke Stap, Cees Wittens en Toon van Hoppe. In de winkel moest Jan onder meer de boodschappen inpakken die naar de klanten gebracht werden. Jan had daarbij moeite met de hakerige afkortingen die pa in de bestelboekjes had geschreven. "Bijvoorbeeld, vermicelli werd door onze pa geschreven als een rare gekrulde V met een haak eraan", zegt Jan. Jan was het dan ook helemaal niet eens met Wotje van Gompel (Wotjeneel) toen die beweerde dat pa *misterknecht bé Kiske Schrijn* was geworden omdat hij zo goed kon schrijven. In het begin werden de bestelde boodschappen rondgebracht met een transport(fiets). Later werd gebruik gemaakt van paard en wagen. Het was een helemaal gesloten winkelwagen. Van zijn lagere schooltijd weet Jan nog goed dat hij bij het knapenkoor van frater Supplicius gezongen heeft. "Voor andere buitenschoolse activiteiten was er geen tijd omdat er volgens onze pa altijd werk aan de winkel was", vertelt Jan.

Oorlogsjaren

Behalve het plakken van de tienduizenden bonnen weet Jan zich nog meer gebeurte-

Jantje Bel met moeder Thee van den Borne aan de wandel in de Lensheuvel.

nissen uit de oorlog te herinneren. Zo weet hij nog goed dat op het eind van de oorlog één van de in wanorde terugtrekkende Duitsers voor hem stond met een getrokken revolver. De Duitser vroeg naar een *Fahrrad*. Jan was blij dat vader juist achter het huis vandaan kwam en hij tegen de Duitser kon zeggen "*daor is d'n boss.*" Pa was gedwongen de transportfiets, die tegen de muur achter het huis stond, mee te geven nadat hij van de Duitser een briefje had gekregen met een verklaring dat de *Fahrrad* geleend was.

De winkel met woonhuis in de Lensheuvel waar Jan Bel is opgegroeid.

Johanna van den Borne-Vosters met haar dochter Thee van den Borne.

Het complete gezin van Jan Bel en Thee van den Borne. V.l.n.r. staande Annie, Jan en Mia. Op de voorgrond Henk.

Volgens Jan was het met de Duitsers lang niet meer zoals het was toen ze vier jaar eerder Reusel binnentrokken. Zo zag hij onder meer twee terugtrekkende Duitsers die een pony voor een kar hadden staan zonder *getûg*. De pony stond los voor de kar met een strop om de nek terwijl de Duitsers er langs liepen en zelf de *burrie* van de kar omhoog hielden.

Tijdens een van deze laatste spannende oorlogsdagen klopte de Reuselse ambtenaar Schuit in verwarde toestand bij de familie Bel aan. Zijn huis had een voltreffer van een granaat gekregen waarbij zijn dochter gedood

en zijn vrouw zwaar gewond werd. Hij kreeg van pa Bel hun paard, dat verborgen was bij de *Bruintjes* op de Hoevehei en de gesloten winkelwagen mee. Zonder dat Schuit ervaring had met het rijden met paard en wagen vertrok hij hals over kop met zijn gewonde vrouw naar het ziekenhuis te Tilburg. Pas maanden later is het paard met de wagen teruggevonden in Hooge Mierde. De wagen was beschilderd met grote rode kruisen. Vermoedelijk was het span nog meer gebruikt geweest voor gewondenvervoer. Hoe het paard en de winkelwagen in Hooge Mierde terechtgekomen zijn daar is de familie Bel nooit achter gekomen.

Toen er aanhoudend op Reusel geschoten werd heeft het gezin van Jan Bel samen met de familie Blankers hun zelfgebouwde schuilkelder betrokken. Uit deze kelder zijn ze gevlucht omdat ze op zeker moment bang waren dat er handgranaten in gegooid zouden worden omdat de Engelse soldaten zich weer uit de Lensheuvel hadden teruggetrokken. De familie vluchtte naar *Roymannen Jef* die hun toeriep: "*Gô hier mer dur dees slop want hier liggen gin mijnen.*" Later bleek echter dat in diezelfde *slop* twee landmijnen lagen, vertelt Jan.

In de schuilkelder van *Roymannen Jef* kwam het gezin weer tot rust wat vooral kwam door het rustige optreden van Jef en zijn gezinsleden dat iedereen op zijn gemak stelde. Later zijn ze toch weer naar Bladel gevlucht en zijn daar ingetrokken bij de familie Maandonks op de Achterste Hoef.

Bijzondere herinneringen heeft Jan aan gebeurtenissen waarbij frater Salvator, bijgenaamd de *Kattenrug*, de Postelse Witheer Richelli en Thijs-oom (Bel) betrokken waren. Regelmatig gebruikten deze mannen het paard en de gesloten winkelwagen van de familie Bel voor transporten die richting Postel gingen. Op een keer is Jan heftig geschrokken toen hij frater *Kattenrug* bij hen thuis in de stal tegenkwam gekleed in overall met pet en laarzen. Hij kende deze frater immers alleen in het lang fratershabijt met deftig wit boordje. Wat de heren precies deden wist Jan niet en dat mocht hij ook niet weten. Misschien was het smokkelen of misschien wel het over de grens brengen van Engelse

parachutisten. Wel weet Jan nog goed dat hij op een keer samen met witheer Richelli helemaal door de modder met paard en wagen naar Postel moest omdat de pater zelf de voermanskunst niet meester was. Wat er in de wagen zat wist Jan niet. Er mocht ook niet over gepraat worden.

Voor Thijs-oom had Jan een speciale sympathie. "Thijs-oom, de jongste oom van Jan, was goedlachs, voor de duivel niet bang en altijd met alles in de weer", weet Jan nog te vertellen. Wel herinnert Jan nog dat *Grutje Bel* tegen zijn vader veelbetekenend zei: "*Lot oe dur onzen Thijs nie overhaolen, dé is niks vurroe.*"

Jonge jaren

Pa Bel vond studeren heel belangrijk. Daarom zorgde hij dat zoon Jan naar de Mulo kon. In die tijd was het volgen van middelbaar onderwijs voor een Reuselse jongens uitzonderlijk. De meeste jongens gingen immers direct na de lagere school, werken in de (sigaren)fabriek of op de boerderij. Een klein groepje Reuselse jongens waaronder Gerrit van Gompel (van Girte Marte), Gerritje van Limpt (van Willekes), Frans van Gestel (van Kiste Vet), Jan van Kees Verhagen en buurjongen Toon van Gompel (van Roymannen Jef) vertrokken

Thijs-oom Bel tijdens de oorlog voor de duivel niet bang.

iedere dag, per fiets, naar Netersel waar de Mulo van meester van Eindhoven stond. De betrouwbaarheid van de fietsen en vooral de fietsbanden was in die laatste oorlogsjaren heel slecht. Een oude band moest eerst tot op de draad versleten worden. Er ging nauwelijks een dag voorbij zonder dat er een band

Gezwoven kameraden. V.l.n.r. Kees van Nolle (van den Borne), Boerke van Geerte Marte, Jan Bel, Noud Snip (Vosters), Jan Stap(paerts), Boer van Hapert (Gerrit Hoeks).

Op de voorgrond Jan Bel als misdienaar tijdens het bezoek van Mgr. Willekens aan Reusel.

Langs Jan loopt misdienaar Toon Rat (Gevers). Verder zien we nog de jonge pastoor Van Mierop (links van Mgr. Willekens).

geplekt moest worden, aldus Jan. De banden waren volgens Jan *lap op lap* waarbij steeds gehoopt werd dat ze er weer mee thuis konden komen. Zoals te verwachten, werd door de jongens onderweg ook wel eens kattenkwaad uitgehaald. Zo namen ze eens een keer een kalf vanuit Hulsel tussen hun fietsen in mee naar Netersel. Het beestje was van het lopen doodop geraakt. 's Avonds zijn

ze over Bladel terug gereden omdat ze bang waren dat de eigenaar van het kalf hun misschien op zou wachten. Dat er onderweg nog meer kattenkwaad uitgehaald is blijkt wel uit het feit dat er volgens Jan meerdere keren over Bladel omgereden moest worden. Jan slaagde voor zijn eindexamen Mulo in 1946. Later heeft pa er ook nog voor gezorgd dat zijn zoon diverse cursussen heeft gevolgd. Zo heeft Jan zijn middenstandsdiploma en diverse vakdiploma's van het kruideniersvak behaald. Voor het volgen van een cursus heeft Jan van zijn vader, zijn geliefde sport, het voetballen, op moeten zeggen nadat hij hem eerst nog had opgedragen netjes zijn contributie te betalen.

Tot de vrienden van Jan behoorden onder meer de eerder genoemde Gerrit van Gompel, Jan Stappaerts (uit Hapert), Kees van den Borne (van Nollen), Noud Vosters (Snip) en Gerrit Hoeks (uit Hapert). Hun vrije tijd werd dikwijls besteed in een café-biljart zoals dat van Gotte Drieka in de Lensheuvel. Ook werd er wel eens gekaart bij Cato de moeder van Noud Snip. Cato schildte dan voor de jongens tootappels die uit eigen tuin kwamen. Als de boys op het punt stonden elders vertier te gaan zoeken zei Cato: "*Vat nog mer un tootappeltje*". "Cato had liever dat ze onder haar hoede bleven zodat ze dan geen dingen konden doen die ze liever niet had", vertelt Jan.

Het overlijden op jonge leeftijd van buurjongen Toon van Roymannen Jef heeft op Jan Bel en zijn latere vrouw Bets Damhuis veel indruk nagelaten.

Na de oorlog werden tot in de zestiger jaren in de Reuselse kerk dikwijls missen opgedragen met, zoals dat genoemd werd, *drie heren*. Hiervoor waren veel misdienaars nodig. Jan is, bij deze plechtige aangelegenheden, vele jaren tot aan zijn trouwdag toe, misdienaar geweest. Wel stelt Jan uitdrukkelijk dat hij daar alleen zondags tijd voor had.

Op eigen benen

Kameraad Noud Snip (Vosters) was in die tijd knecht bij d'n Brouwer. Hij bezorgde bier bij de Kempische caféhouders. Zo kwam hij er achter dat de Eerselse caféhoudersdochter Bets Damhuis de komende zondag Hapert kermis ging vieren. Tegen Jan Bel zei Noud: *"Die Bets Damhuis uit Eersel is krék een meid voor jou."* Zondags gingen Jan en Noud en hun andere kameraden naar Hapert waar Jan zijn aanstaande lief, Bets Damhuis tegenkwam. Het was raak en het werd het begin van een verkeringstijd die maar liefst 8 jaren zou duren.

Als de dag van gisteren herinnert Jan zich het overlijden van Toon van Roymannen Jef, zijn vroegere schoolkameraad van de Mulo. Toon stond op punt van trouwen toen hij omkwam bij een noodlottig verkeersongeval in Hapert-Kuil. Zijn aanstaande vrouw was een vriendin van Bets. Het voorval heeft bij Jan en Bets een onvergetelijke indruk achtergelaten. Op 26-jarige leeftijd is Jan met zijn Bets getrouwd. Tijdens hun verkeringstijd viel het niet mee om van pa vrijaf te krijgen om samen uitstapjes te maken. Eén keer heeft Jan een halve dag vrij gekregen om met tweeën naar de bekende bierfeesten in Breda te gaan. Als Jan later eens opmerkingen maakte over het vele werk dat in de winkel gedaan moest worden zei pa: *"Wel naor de bierfeesten gôn daor hedde tééd genoeg vur."*

Jan en Bets zijn na de trouwdag samen een gloednieuwe kruidenierswinkel begonnen in de Beukenlaan. Deze nieuwbouwstraat werd toentertijd bewoond door jonge, voornamelijk kinderrijke gezinnen. Voor de Beukenlaan werd gekozen omdat de gemeente Reusel had aangegeven dat achter de Beukenlaan, richting Denestraat, het eerstvolgende uitbreidingsplan gepland was. Later bleek dat deze uitbreiding niet doorging. Een gedeelte van de klandizie, wonende in Reusel ten

Jan Bel en Bets Damhuis na 8 jaar verkering getrouwd.

oosten van de Mierdseweg en Kruisstraat, werd overgenomen van pa Bel waardoor het jonge paar met de kruidenierswinkel van start kon gaan. Een wekelijkse ceremonie in die tijd was het winkelbezoek op zondagmorgen van de vele kinderen uit de buurt die in de winkel hun stuiver of dubbeltje traktament kwamen besteden. Geduldig werd er dan door Bets gewacht op de moeilijke keuzes die er gemaakt moesten worden. Waren het Belga kauwgoms, dropcenten of was het misschien een zakje wit-zwart of *kluusiehout*?

Op het eind van de zestiger jaren werd de concurrentie van de supermarkten steeds meer voelbaar. Het was zijn zwager Harrie van Gisbergen, aannemer in Hooge Mierde, die Jan Bel in 1972 overhaalde bij hem op kantoor te komen werken. Jan is daar tot aan zijn pensioen werkzaam geweest. Hij maakte o.a. begrotingen en deed er de inkoop van materialen. Terugkijkend op zijn arbeidzaam leven zegt Jan met nadruk: "Ik heb het geluk gehad dat ik van jongs af altijd met plezier heb gewerkt."

Dankbaar kijken Jan en Bets terug op hun 25-jarige huwelijksfeest. Ze vierden deze dag

Jan en Bets in hun nieuwe kruidenierswinkel in de Beukenlaan.

temidden van ooms, tantes, neven, nichten en vrienden. De vijf beste vrienden van het bruidspaar hadden met hun vrouwen de mis

Jan Bel bij het ouderlijk huis in de Lensheuvel. Paarden zijn voor Jan altijd een belangrijke hobby geweest.

gezongen en de neven en nichten hadden de kerk prachtig versierd. Het is een prachtige mis geworden die op Jan en Bets veel indruk maakte. Ook de rest van de dag werd door hun vrienden en familie op een geweldige manier opgeluisterd.

Hobby's

Jarenlang is Jan actief geweest in de hondensport. Diverse Mechelse en Hollandse herdershonden heeft Jan met succes afgericht waarbij hij diverse prijzen in de wacht sleepte. Twintig jaar geleden bood broer Henk aan Jan het gebruik van een stuk grond bij het ouderlijk huis in de Lensheuvel aan. Vanaf die tijd heeft Jan een of twee *pérdjes* gehouden van het ras Hackney. Met zijn mooie oude koets uit het jaar 1901 heeft Jan dikwijls ingespannen om bruidsparen naar de kerk te rijden. Ook heeft Jan met zijn Hackneys met veel succes wedstrijden gereden.

Slot

Toen ik Jan voor dit artikel vroeg reageerde hij terughoudend en vroeg zich af of al die belangstelling wel aan hem besteed was. Tijdens het interview was van terughoudendheid geen sprake meer. Jan had het gesprek voorbereid en vertelde honderd uit. Voor we het wisten was het middernacht en tijd om naar huis te gaan.

Hun 40-jarig huwelijksfeest hebben Jan en Bets er al opzitten. Samen hopen ze nog wat jaren gezond te blijven om in hun vertrouwde buurt oud te kunnen worden.

Jan kan gekarakteriseerd worden als een ondernemende man die niet al te veel op de voorgrond wil staan en geen gekke dingen doet. Lange tijd heeft Jan temidden van de Reuselse gemeenschap gewerkt. Zijn hobby's met dieren verraden zijn boerenhart dat hij ongetwijfeld geërfd heeft van zijn Reuselse voorvaders. Daarom kunnen we met recht zeggen dat Jan Bel een echte Reuselnaar is.